

## РОМАНТИЧНИЙ ДИСКУРС В РОМАНІ Ш. БРОНТЕ «ДЖЕЙН ЕЙР»

**Н.О. Гржанда**, студентка групи ФАБ-2-14-4.0д, IV курс, спеціальність «Філологія (англійська мова і література)».

*Науковий керівник:* Т.І. Тверітінова, доцент кафедри світової літератури, кандидат філологічних наук.

*Стаття присвячена дослідженню романтичного дискурсу в романі Ш.Бронте «Джейн Ейр». Аналізуються романтичні тенденції в творі: історія кохання Джейн і містера Рочестера, який наділений рисами байронічного героя, картини природи, психологізм. Основна увага приділяється художньому екфразису – опису романтичних сюжетів на малюнках героїні.*

*Ключові слова:* романтичний дискурс; Ш. Бронте, байронічний герой; художній екфразис.

*The article is devoted to the study of romantic discourse in the novel by S. Bronte "Jane Ayre". We analyzed the romantic tendencies in the work: the love story of Jane and Mr. Rochester, which is endowed with features of the Byronic Hero, pictures of nature, psychology. The main attention is paid to artistic exfrasez - a description of romantic scenes in the characters of the heroine.*

*Key words:* romantic discourse; Sh. Bronte, Byronic Hero; artistic exfrase.

**Актуальність та доцільність дослідження.** Творчість Шарлотти Бронте зазвичай розглядають в контексті вікторіанської літератури. Але її романи настільки насичені романтичними тенденціями, що не враховувати їх при дослідженні творчості письменниці було б несправедливо. При достатній вивченості спадщини Ш. Бронте (а нещодавній ювілей - 200-ліття з дня народження - ще більше посприяв активності дослідження її творчості) мусимо зазначити, що окремого комплексного вивчення романтичного дискурсу в романістиці письменниці ще не було. Цим і був обумовлений вибір нашого дослідження.

**Метою** статті є визначення романтичних тенденцій в романі Ш. Бронте «Джейн Ейр».

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань:**

1) виявити романтичний текст в романі «Джейн Ейр», пов'язаний з описом картин природи, героями та ситуаціями;

2) визначити риси байронічного героя в образі містера Рочестера;

3) дослідити художній екфразис в романі «Джейн Ейр».

**Аналіз останніх публікацій.** Серед найбільш відомих розвідок зарубіжних і вітчизняних літературознавців слід назвати роботи В.В. Івашевої, О.М. Бесараб, Н.П. Михальської, Н.І. Назаренко, Т.О. Петрук та інших. Художній екфразис в романістиці Ш. Бронте досліджували Л.А. Мещерякова, Г.С. Зуєва, М.А. Сапаров.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** В романах англійської письменниці Ш. Бронте відображається життя і розвиток особистості, акцент робиться на жіночих характерах, створюються незвичні й загадкові ситуації, велика увага приділяється опису картин природи, внутрішньому стану героїв, що свідчить про наявність романтичних тенденцій. Незважаючи на те, що її головні герої самі по собі дуже неромантичного складу особистості: вчительки, гувернантки, хатні робітниці, підприємці зі своєю справою та своїми думками, але їх відрізняють особисті якості – такі, як сміливість, наполегливість та почуття власної гідності.

Романтичний текст, наповнений емоційністю, алегоричними й символічними сценами і образами, фатальними таємницями, загадковими героями – все це налаштовує на зацікавлення звичайною історією бідної сироти. Загадковий замок Торнфілд, який приховує таємницю свого господаря, зловісний сміх божевільної піроманки – і на тлі цих загадок розгортається романтична історія знайомства і чистого, піднесеного кохання головних героїв. Письменниця майстерно зображує картини природи, причому, їхня зміна несе певне символічне навантаження. Перша зустріч героїв при світлі місяця, освідчення в саду під каштаном при співі соловейка і нічна гроза, яка розбила дерево навпіл тощо. Містер Рочестер з його негарною, але виразною зовнішністю нагадує байронічних героїв, розчарованих, бунтівників проти усталених правил суспільства, охоплених світовою скорботою. Він «багато років блукав світом, мов неприкаяний», час від часу повертаючись до

Торнфілда: «Я люблю Торнфілд, його старовину, його відлюдний затишок, старі дерева з гайворонням, кущі глоду» [3].

Окремої уваги заслуговують пророчі сні Джейн Ейр, сліпота і подальше прозріння Рочестера мають потужне символічне навантаження. Як «справу рук природи» сприймає героїня почутий вночі «знайомий, коханий, незабутній голос» Рочестера [3]. І те, що і він її почув, свідчить про поєднання душ героїв у прагненні спільного щастя.

В романі також використовується прийом розкриття характеру героя крізь призму його художньої творчості. Малюнки героїні, описані в тринадцятому розділі, - справжня загадка, що розкриває внутрішній стан і світосприйняття юної героїні. Епізод з описом малюнків Джейн, через який передається художній екфразис, відноситься наполовину до Ловудського, наполовину до Торнфілдського періоду: героїня намалювала їх ще в пансіоні, а читач дізнався про них завдяки тому, що вони сподобалися містеру Рочестеру. Таке прикордонне положення підкреслює, що в момент їх малювання Джейн перебувала на життєвому роздоріжжі. Її минуле у вигляді жахливого життя в Гейтсхеді, здавалося, залишилося позаду, Ловуд зі школи перетворився на роботу, але крім цього в ньому нічого не змінилося. Героїня жадала нового життя, мріяла про нього до тих пір, поки не зважилася поїхати в Торнфілд.

Логічно припустити, що в моменти роздумів до Джейн і прийшло бажання зайнятися творчістю. Перебування в «країні мрій, відкритої тільки художникам» відродило до життя її спогади. Довести цю тезу можна, розглянувши кожен малюнок детально.

Малюнок перший: «Море, птах і рука». Перша ж фраза опису підтверджує: це малюнок романтика. Ми бачимо «бурхливе море». Відомо, що море в естетиці романтизму є символом волелюбності і бунтарства. Сила роману «Джейн Ейр» і пов'язана, в першу чергу, з бунтарським духом його головної героїні [3].

Малюнок другий: «Вечірня зірка». Містер Рочестер, розглядаючи другий малюнок, зауважив, що пагорб, зображений на ньому, - це гора Латмос [3]. За

міфами, у гроті гори лежить «занурений у вічну дрімоту Ендімійон». Щоночі богиня Місяця Селена спускається туди і не може пробудити коханого. Тому Селена така сумна і сумне світло, яке вона ллє на землю (разюча подібність з історією кохання Джейн і Едварда). Він вважав справжнє кохання можливим лише у снах і фантазіях, а Джейн вважала марними спроби сподобатися йому. Зірка символізує ідею, яка дозріла в думках героїні. Озброївшись ідеєю, Джейн і їй подібні здатні перевернути гори, щоб втілити її в реальність. Образи зірки і пагорба в даному контексті взаємопов'язані до єдності. Нарешті, зірка - це світло, а, отже, радість, щастя. І дійсно, обидва рази, зустрічаючи на своєму шляху промінь світла, Джейн згодом знаходила щастя: в перший раз вона закохалася, а в другий - знайшла рідних.

**Висновки та перспективи подальших наукових досліджень.** Таким чином, роман Ш. Бронте не тільки представляє собою синтез романтизму і реалізму, він є унікальним в плані використання прийому розкриття характеру героїні крізь призму його художньої творчості. Малюнки Джейн Ейр посідають особливе місце в композиційній структурі роману, будучи оригінальним варіантом прийому проспекції. Це дозволить в подальших дослідженнях повному сприймати і творчість Ш. Бронте взагалі, і зокрема її роман «Джейн Ейр».

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бесараб О. М. Типологія жіночих образів у романістиці Шарлотти Бронте : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04 / Олена Миколаївна Бесараб.; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. - Дніпропетровськ, 2013. - 20 с.
2. Ивашева В. В. «Век нынешний и век минувший». Английский роман XIX века в его современном звучании / Валентина Владимировна Ивашева. – М.: Худож. лит., 1990. – 479 с.
3. Бронте Ш. Джейн Ейр / Шарлотта Бронте. – Режим доступу: <http://book-online.com.ua/read.php?book=1400&page> (дата звернення: 20.04.18). Назва з екрана.